Wcześniejsza emerytura dla 60-letnich mężczyzn urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r. (obowiązuje od 8 maja 2008 r.)

W wyroku z dnia 23 października 2007 r. sygn. akt P 10/07 Trybunał Konstytucyjny orzekł, iż:

I. Art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 z późn. zm.) w zakresie, w jakim nie przyznaje prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym mężczyźnie, który - odpowiednio jak kobieta, która nabywa to prawo po osiągnięciu wieku 55 lat i co najmniej 30-letniego okresu składkowego i nieskładkowego - osiągnął wiek 60 lat i co najmniej 35-letni okres składkowy i nieskładkowy, jest niezgodny z art. 32 i art. 33 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

II. Przepis wymieniony w części I wyroku, w zakresie w nim wskazanym, traci moc obowiązującą z upływem 12 (dwunastu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Po ogłoszeniu tego wyroku mężczyźni, którzy ukończyli 60 lat i legitymowali się 35-letnim stażem ubezpieczeniowym masowo składali wnioski o przyznanie wcześniejszej emerytury. Organy rentowe odmawiały przyznania wcześniejszej emerytury z uwagi na brak podstawy prawnej, a więc ustawowego przepisu umożliwiającego pozytywne rozpatrzenie wniosku. W znacznej większości stanowisko ZUS podzielały sądy, które oddalały odwołania od decyzji organów rentowych odmawiających przyznania wcześniejszej emerytury, z uwagi na brak podstawy prawnej.

Realizując orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego w dniu 28 marca 2008 r. Sejm uchwalił ustawę o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw, która została opublikowana w Dz. U. Nr 67 z dnia 23 kwietnia 2008 r. Ustawa ta weszła w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, tj. z dniem **8 maja 2008 r. Począwszy zatem od tej daty istnieje podstawa prawna do przyznawania wcześniejszych emerytur 60-letnim mężczyznom, którzy spełniają warunki określone w art. 29 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą.**

Dla kogo wcześniejsza emerytura?

Prawo do omawianej emerytury przysługuje ubezpieczonym – mężczyznom, urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r. Oznacza to zatem, że emerytura ta może być przyznana mężczyźnie urodzonemu najpóźniej w dniu 31 grudnia 1948 r. Ukończenie wieku 60 lat do końca 31 grudnia 2008 r. nie jest zatem jednym z warunków, jakie trzeba spełnić do tej daty, a jedynie konsekwencją tego, że wcześniejsza emerytura pracownicza przysługuje ubezpieczonym urodzonym przed 1949 r.

Do kiedy trzeba spełnić warunki do wcześniejszej emerytury

Z art. 29 ustawy emerytalnej nie zawiera żadnych regulacji, określających datę, do której muszą być spełnione warunki do omawianej emerytury.

Dla uniknięcia wszelkich wątpliwości w tej kwestii zwracamy uwagę, że termin, do którego muszą być spełnione określone warunki, wymagane do przyznania wcześniejszej emerytury pracowniczej, dotyczy wyłącznie ubezpieczonych z tzw. **średniej grupy wiekowej**,

a więc osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r. Omawiana emerytura zostanie zatem przyznana także tym mężczyznom urodzonym przed 1 stycznia 1949 r., którzy np. wymagany staż ubezpieczeniowy osiągną w 2009 czy 2011 r.

Przykład: Ubezpieczony w dniu 1 listopada 2007 r. ukończył 60 lat. Chciałby przejść na emeryturę w marcu 2010 r. W dniu ukończenia wieku posiadał 33 lata okresów składkowych i 8 miesięcy okresów nieskładkowych. Od 1 grudnia 2007 r. jest zatrudniony na podstawie umowy o pracę i ma zamiar pracować u obecnego pracodawcy do przejścia na emeryturę. Ubezpieczony, po dopracowaniu 1 roku i 4 miesięcy spełni warunki do przyznania emerytury. Mógłby już wówczas – po dopracowaniu brakującego okresu - przejść na emeryturę. Może także, zgodnie ze swoim zamiarem, przejść na emeryturę w 2010 r. Będzie miał wtedy - przykładowo - w dniu 1 marca 2010 r. - 62 lata życia i 36-letni okres składkowy i nieskładkowy.

Należy także podkreślić, iż zgłoszenie wniosku o emeryturę po ukończeniu tzw. powszechnego wieku emerytalnego wpłynie jedynie na zmianę podstawy prawnej przyznania emerytury, nie zmieni się natomiast – odmiennie niż w przypadku osób z tzw. **średniej grupy wiekowej** – sposób obliczenia jej wysokości.

Przykład: Ubezpieczony w dniu 18 maja 2008 r. ukończył 65 lat. Wniosek o emeryturę złożył w dniu 5 maja 2008 r. Jest zatrudniony w ramach umowy o pracę od 3 lat i nadal pracuje. 35-letni okres składkowy i nieskładkowy osiągnął dopiero w dniu 19 maja 2008 r. Ubezpieczony nie spełniał warunków do przyznania emerytury dla mężczyzn w wieku 60 lat, ponieważ przed ukończeniem 65 lat nie posiadał 35-letniego okresu składkowego i nieskładkowego. ZUS ustali prawo do emerytury powszechnej, na podstawie art.27 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, od dnia 18 maja 2008 r., tj. od ukończenia 65 lat. Wysokość emerytury zostanie obliczona zgodnie z art.53 wymienionej ustawy.

Przypominamy, że w przypadku ubezpieczonych urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r. wysokość emerytury wynosi:

- 24% kwoty bazowej, obowiązującej w dniu przyznania emerytury,
- po 1,3% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów składkowych,
- po 0,7% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresow nieskładkowych.

Warunki wymagane do przyznania wcześniejszej emerytury pracowniczej

Warunki wymagane do przyznania wcześniejszej emerytury pracowniczej, wskazane są w art. 29 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w brzmieniu nadanym – wskazaną na wstępie – ustawą zmieniającą z dnia 28 marca 2008 r.

Emerytura przysługuje mężczyznom urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., którzy:

- ukończyli 60 lat oraz
- udowodnili co najmniej 35 lat okresów składkowych i nieskładkowych.

Od ubezpieczonych tych wymaga się ponadto, aby:

1) ostatnio, przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę, byli pracownikami oraz
2) w okresie ostatnich 24 miesięcy podlegania ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym pozostawali w stosunku pracy co najmniej przez 6 miesięcy, chyba że w dniu zgłoszenia wniosku o emeryturę są uprawnieni do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Od ubezpieczonych, którzy przez cały wymagany okres podlegali ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu pozostawania w stosunku pracy nie wymaga się spełnienia warunku pozostawania ostatnio, przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę, w stosunku pracy, jak również posiadania co najmniej 6-miesięcznego okresu zatrudnienia w czasie ostatnich 24 miesięcy podlegania ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym.

Należy także dodać, że wcześniejsza emerytura pracownicza przysługuje również ubezpieczonym – mężczyznom, urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., którzy ukończyli wiek 60 lat, udowodnili co najmniej 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych oraz zostali uznani za całkowicie niezdolnych do pracy.

Wymagany wiek

Wiek wymagany do przyznania mężczyznom wcześniejszej emerytury pracowniczej wynosi 60 lat. Z uwagi na to, że emerytura przysługuje wyłącznie ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r. - uprawnienia mogą uzyskać mężczyźni urodzeni nie później niż 31 grudnia 1948 r.

Wymagany staż ubezpieczeniowy

Wcześniejsza emerytura pracownicza przysługuje ubezpieczonemu, który udowodnił 35 lat okresów składkowych i nieskładkowych.
Przypominamy, że mężczyźni uznani za całkowicie niezdolnych do pracy, urodzeni przed dniem 1 stycznia 1949 r. (jak wskazano wyżej mężczyznom urodzonym po 1948 r. emerytura ta nie przysługuje), muszą udowodnić 25 lat składkowych i nieskładkowych.

Przy ustalaniu uprawnień do wcześniejszej emerytury pracowniczej uwzględnia się:

- okresy składkowe (art. 6 ustawy emerytalnej),
- okresy nieskładkowe (art. 7 ustawy emerytalnej),
- okresy uzupełniające, tj. prowadzenia gospodarstwa rolnego i pracy w tym gospodarstwie (art. 10 ustawy emerytalnej).

Należy także wskazać, że ustawa o emeryturach i rentach z FUS ściśle określa kolejność, w jakiej uwzględniane są poszczególne okresy. Aby mogło być ustalone prawo do emerytury bezwzględnie muszą być udowodnione okresy składkowe. Następnie przyjmuje się okresy nieskładkowe, ale wyłącznie w wymiarze nie przekraczającym 1/3 uwzględnionych okresów składkowych. Gdy okresy składkowe i nieskładkowe są niewystarczające do ustalenia uprawnień do emerytury – uzupełnia się je (w zakresie niezbędnym do 35 lat, a w przypadku całkowitej niezdolności do pracy – do 25 lat) okresami prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w tym gospodarstwie.

Warunek pozostawania ostatnio pracownikiem

Omawiana emerytura przysługuje wyłącznie pracownikom, a więc osobom, które ostatnio – przed zgłoszeniem wniosku o świadczenie – podlegały ubezpieczeniom społecznym z tytułu pozostawania w stosunku pracy.

Ograniczenie tych uprawnień wyłącznie do pracowników było przedmiotem wyroku Trybunału Konstytucyjnego. W wyroku z dnia 12 września 2000 r.,sygn.K.1/00 (Dz. U. z 2000 r. Nr 76, poz. 874) Trybunał orzekł, iż przepisy art. 29 i 46 ustawy emerytalnej są zgodne z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.
W uzasadnieniu do tego wyroku, Trybunał – m.in. stwierdził, iż „(...) zastosowanie kryterium ubezpieczenia pracowniczego, w powiązaniu z okresem ubezpieczenia poprzedzającego złożenie wniosku o emeryturę, stanowi wprawdzie zawężenie zakresu podmiotowego w zakresie wcześniejszego przechodzenia na emeryturę, jednakże w rozpatrywanej sprawie kryterium to nie narusza zasad równości i sprawiedliwości społecznej”.
Orzeczenie Trybunału miało istotne znaczenie, bowiem przecięło spór dotyczący zarówno tego, że wskazane przepisy są skierowane wyłącznie do pracowników, jak również tego, że okres ubezpieczenie pracowniczego musi być okresem bezpośrednio poprzedzającym złożenie wniosku o emeryturę.

Przy ocenie, czy spełniony jest warunek, że ubezpieczony ostatnio przed zgłoszeniem wniosku o wcześniejszą emeryturę był pracownikiem, ZUS uwzględnia ostatni rodzaj pracy zarobkowej, z tytułu której podlegał on ubezpieczeniom społecznym.

Przykład: W czerwcu 2008 r. wniosek o emeryturę zgłosił 64-letni mężczyzna, który udowodnił 31-letni okres zatrudnienia w ramach stosunku pracy, 2-letni okres pełnienia zasadniczej służby wojskowej oraz 3-letni okres inżynierskich studiów wyższych. Ubezpieczony rozwiązał stosunek pracy z dniem 31 grudnia 2006 r., a od tego czasu sporadycznie wykonuje pracę w ramach umowy-zlecenia. ZUS odmówi przyznania wcześniejszej emerytury, bowiem ostatnio, przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę, wnioskodawca podlegał ubezpieczeniom społecznym z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy-zlecenia, a więc był zleceniobiorcą, a nie pracownikiem.

Przykład: W sierpniu 2008 r. wniosek o wcześniejszą emeryturę składa mężczyzna urodzony w 1947 r. Wnioskodawca udowodnił 8-letni okres zatrudnienia w ramach stosunku pracy, 24 lata i 6 miesięcy prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej oraz 4 lata i 11 miesięcy okresow nieskładkowych (studia wyższe i okresy pobierania zasiłków chorobowych po 14 listopada 1991 r.). W okresie poprzedzającym zgłoszenie wniosku, począwszy od 1 stycznia 2001 r., ubezpieczony jest zatrudniony w ramach stosunku pracy. ZUS przyzna mu wcześniejszą emeryturę pracowniczą. Wnioskodawca udowodnił wymagany, co najmniej

35-letni staż pracy (posiada 37 lat i 5 miesięcy okresów składkowych i nieskładkowych), oraz w okresie poprzedzającym zgłoszenie wniosku pozostaje ostatnio w ubezpieczeniu pracowniczym, przy czym w ubezpieczeniu tym pozostaje co najmniej 6 miesięcy w okresie ostatnich 24 miesięcy podlegania ubezpieczeniom społecznym.

Jak wyżej wskazano, w art. 29 ust. 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wymaga się, aby ubezpieczony był pracownikiem ostatnio przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę.
Termin „ostatnio" nie oznacza okresu przypadającego bezpośrednio przed spełnieniem warunków do emerytury, czy też zgłoszeniem wniosku o to świadczenie. Stąd też, w przypadku osób, które w okresie bezpośrednio poprzedzającym przejście na emeryturę nie podlegały ubezpieczeniu, lub też pobierały świadczenie bądź zasiłek przedemerytalny albo rentę, powyższy warunek uważa się za spełniony, jeżeli ostatnim ubezpieczeniem, jakim osoby te były objęte, było ubezpieczenie pracownicze.

Przykład: W dniu 28 maja 2008 r. wniosek o wcześniejszą emeryturę pracowniczą zgłosił 62-letni rencista. Rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy pobiera od 2002 r. Przed przyznaniem renty – przez 8 lat – był zatrudniony na podstawie umowy o pracę. Przed podjęciem zatrudnienia przez 32 lata prowadził gospodarstwo rolne. W okresie pobierania renty zainteresowany nie wykonywał żadnej pracy zarobkowej. Bezpośrednio przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę zainteresowany nie podlegał więc ubezpieczeniu pracowniczemu (nie pracował, pobierał rentę). Jednak ubezpieczenie to było ostatnim, jakim był objęty, a tym samym – wobec spełnienia pozostałych wymaganych warunków – organ rentowy przyzna mu wcześniejszą emeryturę pracowniczą.

Warunek pozostawania ostatnio pracownikiem nie jest jednak spełniony, jeżeli w okresie, kiedy ubezpieczony będąc uprawnionym do renty z tytułu niezdolności do pracy, renty rodzinnej, świadczenia przedemerytalnego lub zasiłku przedemerytalnego wykonywał działalność inną niż zatrudnienie w ramach stosunku pracy i z tytułu wykonywania tej działalności podlegał ubezpieczeniom społecznym.

Przykład: W czerwcu 2008 r. wniosek o emeryturę zgłosił 64-letni mężczyzna, uprawniony do świadczenia przedemerytalnego. W okresie bezpośrednio poprzedzającym uzyskanie tego świadczenia, przez 23 lata i 6 miesięcy był pracownikiem, a poprzednio prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą. Łącznie udowodnił ponad 40-letni staż ubezpieczeniowy. W okresie pobierania świadczenia przedemerytalnego uprawniony kilkakrotnie zawierał umowy-zlecenia, z tytułu których podlegał obowiązkowi ubezpieczeń społecznych. W tym przypadku organ rentowy odmówi przyznania wcześniejszej emerytury pracowniczej, bowiem ostatnim tytułem ubezpieczenia, jakim był objęty, nie było ubezpieczenie pracownicze, lecz ubezpieczenie z tytułu wykonywania umowy-zlecenia.

Przedstawiona powyżej zasada ma zastosowanie niezależnie od tego, czy w okresie pobierania jednego ze wskazanych wyżej świadczeń uprawniony podlegał ubezpieczeniu obowiązkowo, czy też dobrowolnie. Podleganie ubezpieczeniom społecznym, o którym mowa w art. 29 ust. 2 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS oznacza bowiem – zgodnie z ustawą z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych - podleganie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym zarówno obowiązkowym, jak i dobrowolnym.

Podleganie dobrowolnym ubezpieczeniom nie oznacza jednak samej możliwości objęcia tym ubezpieczeniem, lecz zgłoszenie wniosku o objęcie dobrowolnym ubezpieczeniem i opłacanie składek.

Przykład: Mężczyzna, mający ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy od kwietnia 1999 r. z tytułu częściowej niezdolności do pracy, w okresie od 1 stycznia 2003 do 31 grudnia 2007 r. prowadził pozarolniczą działalność. Przystąpił dobrowolnie do ubezpieczeń społecznych. Przed przejściem na rentę ubezpieczony wykonywał pracę przez 20 lat (do renty udokumentował 19 lat okresów składkowych i 1 rok okresów nieskładkowych z tytułu zatrudnienia wykonywanego w ramach stosunku pracy). Mężczyzna w kwietniu 2008 r. ukończył 62 lata, a w dniu 13 maja 2008 r. złożył wniosek o emeryturę. Do wniosku zainteresowany dołączył dokumenty potwierdzające opłacanie składek na ubezpieczenie społeczne rolników przez 12 lat. Mężczyzna ten nie spełnia warunków do przyznania emerytury, pomimo ukończenia 60 lat życia i udokumentowania 35-letniego okresu składkowego i nieskładkowego, uzupełnionego okresem ubezpieczenia społecznego rolników (20 lat z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, 5 lat z tytułu prowadzonej działalności i w zakresie niezbędnym - 10 lat z tytułu prowadzenia gospodarstwa rolnego). Przeszkodą do przyznania emerytury jest niespełnienie warunku pozostawania ostatnio w ubezpieczeniu pracowniczym. Ostatnim tytułem ubezpieczenia jest bowiem ubezpieczenie z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności, nie ma przy tym znaczenia, że ubezpieczony przystąpił do ubezpieczeń społecznych dobrowolnie.

Z uwagi na to, że zmieniały się przepisy regulujące obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym (np. w odniesieniu do umowy-zlecenia czy pozarolniczej działalności gospodarczej) organ rentowy każdorazowo bada, czy w okresie, w którym była wykonywana praca zarobkowa inna niż zatrudnienie w ramach stosunku pracy, istniał obowiązek ubezpieczenia.

Przykład: W lipcu 1998 r. oddział ZUS przyznał rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy 54-letniemu mężczyźnie, który udowodnił 36 lat okresów składkowych i nieskładkowych, przy czym przed przyznaniem renty mężczyzna ten pozostawał przez kilkanaście lat w ubezpieczeniu pracowniczym. W okresie pobierania renty, od lutego 1999 r. do lipca 1999 r., rencista wykonywał pracę zarobkową przez krótkie okresy, w ramach umów-zleceń. Łączny okres, przez jaki były wykonywane te umowy, nie przekroczył 50 dni. Z tytułu wykonywania umów-zleceń – z uwagi na ustalone prawo do renty - nie podlegał obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, a także nie opłacał składek dobrowolnie. W dniu 12 maja 2008 r. rencista zgłosił wniosek o wcześniejszą emeryturę. W tym przypadku ZUS przyzna emeryturę. Wnioskodawca skończył 60 lat i udowodnił co najmniej 35 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Spełniony został również warunek pozostawania ostatnio pracownikiem, bowiem z tytułu wykonywania umowy-zlecenia wnioskodawca nie podlegał ubezpieczeniu społecznemu.

Dla ustalenia, czy wnioskodawca był ostatnio pracownikiem, decydujący jest rodzaj ostatnio wykonywanej pracy zarobkowej, z tytułu której wnioskodawca podlegał ubezpieczeniom społecznym.
Jeżeli ostatnio wnioskodawca podlegał ubezpieczeniom społecznym z innego tytułu niż wykonywanie pracy zarobkowej, a więc np. z tytułu pobierania zasiłku dla bezrobotnych, dobrowolnego kontynuowania ubezpieczenia oraz okres opłacania składek na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej

pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania opieki nad członkiem rodziny – ten tytuł ubezpieczenia podlega pominięciu jako nie związany z wykonywaniem pracy zarobkowej.

Istotą tego przepisu nie jest bowiem dyskwalifikacja tych osób, które będąc pracownikami czy też będąc ostatnio pracownikami, uzyskały uprawnienia do zasiłku dla bezrobotnych i zostały objęte z tego tytułu ubezpieczeniami społecznymi, czy też uzyskały świadczenia, których pobieranie nie rodzi obowiązku ubezpieczeń społecznych np. świadczenie przedemerytalne czy też renta rodzinna lub z tytułu niezdolności do pracy.

Przykład: W maju 2008 r. wpływa do ZUS wniosek o emeryturę zgłoszony przez ubezpieczonego, który w dniu 13 maja ukończył 60 lat. Ubezpieczony do końca czerwca 2007 r. pobierał zasiłek dla bezrobotnych, a od lipca 2007 r. nie wykonuje żadnej pracy, a więc nie podlega ubezpieczeniom społecznym i nie pobiera żadnego świadczenia. W okresie poprzedzającym przyznanie zasiłku dla bezrobotnych zainteresowany przez okres 34 lat i 11 miesięcy pozostawał w ubezpieczeniu pracowniczym, poprzedzonym 4-letnim okresem studiów magisterskich. ZUS przyzna wnioskodawcy wcześniejszą emeryturę przewidzianą dla pracowników. Spełnione są bowiem wszystkie wymagane warunki. Fakt niepozostawania w ubezpieczeniu pracowniczym w okresie bezpośrednio poprzedzającym zgłoszenie wniosku o emeryturę, nie stanowi przeszkody dla uznania, że został spełniony warunek „bycia" ostatnio pracownikiem. Ostatnim ubezpieczeniem, jakiemu podlegał ubezpieczony z tytułu wykonywania pracy zarobkowej, było ubezpieczenie pracownicze. W ubezpieczeniu tym zainteresowany pozostawał przez 34 lata i 11 miesięcy, a więc przez co najmniej 6 miesięcy w okresie ostatnich 24 miesięcy podlegania ubezpieczeniom społecznym.

Należy wskazać, że wcześniejsza emerytura nie zostanie przyznana ubezpieczonemu, który zgłosi wniosek o emeryturę po rozwiązaniu stosunku pracy, jeżeli w okresie między ustaniem zatrudnienia, a zgłoszeniem wniosku o emeryturę zostanie objęty ubezpieczeniami społecznymi z innego tytułu. Ubezpieczenie pracownicze musi być bowiem ostatnim ubezpieczeniem, jakiemu podlegała osoba ubiegająca się o to świadczenie.
Przykład: Ubezpieczony jest zatrudniony w ramach stosunku pracy i jednocześnie prowadzi pozarolniczą działalność. W dniu 18 lipca 2008 r. ukończy 60 lat, udowodnił ponad 40 lat okresów składkowych i nieskładkowych, w tym od 19 lat jest zatrudniony w ramach stosunku pracy. Zainteresowany zamierza rozwiązać stosunek pracy z dniem 15 lipca 2008 r. Jeżeli wniosek o emeryturę zostanie złożony po dniu 15 lipca 2008 r., a wnioskodawca będzie kontynuował prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej, ZUS uzna, że ostatnio przed zgłoszeniem wniosku nie był pracownikiem, a tym samym nie przysługuje mu prawo do wcześniejszej emerytury. Od ustania zatrudnienia zainteresowany zostanie bowiem objęty obowiązkowo ubezpieczeniami społecznymi z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej. W takim przypadku wskazane jest albo złożenie wniosku przed ustaniem zatrudnienia, albo równoczesne z rozwiązaniem stosunku pracy zaprzestanie prowadzenia pozarolniczej działalności.

Jak wskazano wyżej, warunek pozostawania ostatnio w ubezpieczeniu pracowniczym musi być spełniony przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę. Nie jest przeszkodą do przyznania wcześniejszej emerytury wykonywanie – po zgłoszeniu wniosku o emeryturę – działalności, z tytułu której wnioskodawca podlega innym ubezpieczeniom społecznym, niż ubezpieczenie z tytułu stosunku pracy.

Przykład: W dniu 29 maja 2008 r. r. wniosek o emeryturę składa ubezpieczony urodzony w 1947 r., który od 1 stycznia 2004 r. jest zatrudniony w ramach stosunku pracy i jednocześnie prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą. Po zgłoszeniu wniosku o świadczenie, z dniem 15 czerwca 2008 r., wnioskodawca rozwiązuje stosunek pracy, natomiast nadal prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą. W okresie ostatnich 24 miesięcy podlegania ubezpieczeniom społecznym, ubezpieczony udowodnił ponad 6-miesięczny okres zatrudnienia w ramach stosunku pracy. Udowodnił również 35-letni staż ubezpieczeniowy oraz ma ukończone 60 lat. ZUS przyzna mu emeryturę, bowiem ostatnio – przed zgłoszeniem wniosku – podlegał ubezpieczeniu pracowniczemu, a także spełnił pozostałe wymagane warunki.

Przypominamy, że w przypadku ustalania prawa do emerytury nie wymaga się rozwiązania stosunku pracy. Jednak w przypadku, gdy stosunek pracy nie zostanie rozwiązany, wówczas – zgodnie z art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS - prawo do emerytury zostanie zawieszone. Zawieszenie tego prawa będzie trwało do czasu rozwiązania tego stosunku pracy i przedłożenia w ZUS świadectwa pracy lub zaświadczenia pracodawcy, stwierdzającego fakt i datę ustania stosunku pracy.

Wymagany okres ubezpieczenia pracowniczego

Oprócz warunku udowodnienia wymaganego stażu ubezpieczeniowego (35 lat, lub 25 lat w przypadku stwierdzenia całkowitej niezdolności do pracy) mężczyzna ubiegający się o wcześniejszą emeryturę pracowniczą musi spełnić warunek pozostawania - w okresie ostatnich 24 miesięcy podlegania ubezpieczeniom społecznym - przez co najmniej 6 miesięcy w stosunku pracy.

Przykład: Z wnioskiem o emeryturę wystąpił 61-letni mężczyzna. Do wniosku dołączył zaświadczenie z uczelni potwierdzające 5-letni okres studiów, odpis skrócony aktu urodzenia dziecka na udowodnienie okresu niewykonywania pracy z powodu opieki nad dzieckiem do lat 4, oświadczenie żony, iż nie będzie ubiegała się o zaliczenie tego okresu do świadczeń emerytalno-rentowych, a także świadectwa pracy i zaświadczenia, dokumentujące łączny okres wykonywania pracy na podstawie prowadzonej działalności przez 10 lat, oraz pracy w ramach stosunku pracy w różnych okresach, łącznie przez 17 lat. Z przedłożonej dokumentacji wynika, że od roku jest zatrudniony w ramach stosunku pracy. W tym przypadku spełniony jest warunek pozostawania ostatnio w ubezpieczeniu pracowniczym i to w okresie ostatnich 24 miesięcy ubezpieczeń emerytalnego i rentowych przez co najmniej 6 miesięcy. Ostatnim tytułem ubezpieczenia jest ubezpieczenie pracownicze i to od roku, a więc nawet powyżej 6 miesięcy. Zatem wobec spełnienia pozostałych warunków, ZUS przyzna wcześniejszą emeryturę pracowniczą.

Przy ustalaniu 24-miesięcznego okresu ubezpieczenia, jakiemu podlegała osoba ubiegająca się o emeryturę, wyłącza się – analogicznie, jak przy ustalaniu, czy wnioskodawca był ostatnio pracownikiem - każdy okres ubezpieczenia, nie związany ze świadczeniem pracy.

Przykład: W dniu 12 maja 2008 r. wniosek o wcześniejszą emeryturę złożył 60-letni mężczyzna, który udowodnił następujące okresy składkowe i nieskładkowe:

- 1965 – 1970 – 5 letni okres studiów wyższych,
- 1970 – 1980 – zatrudnienie,
- 1980 – 1986 – podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników,
- 1987 – 1990 – prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej,
- 1.01. 1990 r. – 31.03.2001 r. – zatrudnienie,

- 1.04.2001 r. - 30.06.2007 r. – pobieranie renty z tytułu niezdolności do pracy,
- 8.07. 2007 r. – 7.12.2007 r. – zasiłek dla bezrobotnych,
- 1.01.2008 r. – do nadal – świadczenie przedemerytalne.

Przy ustalaniu ostatnich 24 miesięcy ubezpieczenia ZUS wyłączy okres pobierania renty z tytułu niezdolności do pracy, 6 miesięczny okres podlegania ubezpieczeniu z tytułu pobierania zasiłku dla bezrobotnych oraz okres pobierania świadczenia przedemerytalnego. W okresie ostatnich 24 miesięcy ubezpieczenia poprzedzających przyznanie renty z tytułu niezdolności do pracy, wnioskodawca pozostawał w ubezpieczeniu pracowniczym, a zatem – wobec spełnienia pozostałych wymaganych warunków - przysługuje mu wcześniejsza emerytura pracownicza.

Okresem podlegania ubezpieczeniu pracowniczemu jest okres przypadający od dnia nawiązania do dnia ustania stosunku pracy. Jest to więc także przypadający w czasie zatrudnienia okres pobierania wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy oraz świadczeń pieniężnych na wypadek choroby i macierzyństwa. Nie jest nim natomiast okres korzystania z urlopu bezpłatnego.

Przykład: W dniu 15 maja 2008 r. wniosek o wcześniejszą emeryturę pracowniczą złożył 63-letni pracownik. Wnioskodawca udowodnił 34 lata okresów składkowych i 3 lata okresów nieskładkowych. W stosunku pracy pozostawał przez 27 lat, z tym że tylko 25 lat to okres składkowy, a 2 lata to okres nieskładkowy. W okresie ostatnich 24 miesięcy zatrudnienia przez
rok i 7 miesięcy otrzymywał wynagrodzenie za czas niezdolności do pracy w czasie zatrudnienia z tytułu stosunku pracy oraz zasiłki chorobowe (są to okresy za które nie jest opłacana składka na ubezpieczenia emerytalne i rentowe). Przy ustalaniu okresu ubezpieczenia pracowniczego organ rentowy uwzględni także okres pobierania wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy i zasiłku chorobowego. Uzna zatem, że zainteresowany posiada 27-letni okres ubezpieczenia pracowniczego oraz, że podlegał temu ubezpieczeniu przez okres o najmniej 6 miesięcy w okresie ostatnich 24 miesięcy ubezpieczenia. Oczywiście wnioskodawca bezspornie był, ostatnio przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę, pracownikiem.

Wcześniejsza emerytura dla ubezpieczonego uprawnionego do renty z tytułu niezdolności do pracy

Mężczyźni, którzy w dacie ubiegania się o wcześniejszą emeryturę są uprawnieni do renty z tytułu niezdolności do pracy (niezależnie od orzeczonego całkowitego lub częściowego stopnia tej niezdolności) nie muszą udowadniać 6 miesięcznego okresu zatrudnienia w ramach stosunku pracy w okresie ostatnich 24 miesięcy podlegania obowiązkowi ubezpieczeń społecznych.

Muszą jednak spełnić pozostałe warunki, a więc:

- ukończyć 60 lat,
- udowodnić co najmniej 35 lat okresów składkowych i nieskładkowych w przypadku pobierania renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy lub 25 lat tych okresów, jeśli są uprawnieni do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy,

- pozostawać ostatnio, przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę, w ubezpieczeniu pracowniczym, przy czym – jak wskazano – może to być okres krótszy niż 6 miesięcy.

Przykład: W dniu 9 maja 2008 r. wniosek o emeryturę złożył 61-letni ubezpieczony. Zainteresowany od 2000 r. pobiera rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy. Przed przejściem na rentę przez 3 miesiące był zatrudniony jako pracownik, a przedtem przez 3 lata na podstawie umowy zlecenia. W okresie pobierania renty zawarł dwie umowy o dzieło. Na dzień złożenia wniosku o emeryturę ubezpieczony posiada udokumentowany 30-letni okres składkowy i 7-letni okres nieskładkowy (5-letni okres studiów i 2 lata pobierania zasiłków chorobowych). Ubezpieczony spełnia warunki do przyznania emerytury. Na dzień zgłoszenia wniosku posiada bowiem wymagany 35-letni okres składkowy i nieskładkowy oraz ukończony wiek 60 lat. Spełniony jest także warunek pozostawania ostatnio w ubezpieczeniu pracowniczym. Nie ma znaczenia - dla przyznania wcześniejszej emerytury pracowniczej – że rencista wykonywał zatrudnienie w ramach stosunku pracy przez 3 miesiące. W okresie pobierania renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy nie wykonywał żadnej pracy objętej ubezpieczeniami społecznymi (ani obowiązkowym ani dobrowolnym), jednakże przed przejściem na rentę pozostawał w ubezpieczeniu pracowniczym.

Przykład: W kwietniu 2008 r. wniosek o emeryturę składa 62-letni mężczyzna, uprawniony do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy. Do obliczenia wysokości renty zainteresowany udowodnił 21 lat okresów składkowych i 5 lat okresów nieskładkowych. Przed przyznaniem renty ubezpieczony prowadził pozarolniczą działalność przez okres 7 lat. W okresie pobierania renty był zatrudniony na podstawie umowy o pracę przez 5 miesięcy. Mężczyzna ten wraz z wnioskiem o emeryturę składa zaświadczenie o stanie zdrowia. Lekarz orzecznik orzekł całkowitą niezdolność do pracy od marca 2008 r. Organ rentowy przyznał emeryturę od kwietnia 2008 r., tj. od miesiąca zgłoszenia wniosku. Ubezpieczony spełnia bowiem warunki do przyznania emerytury, a mianowicie: ma ukończone 60 lat życia, jest całkowicie niezdolny do pracy, ma wymagany co najmniej 25-letni okres składkowy i nieskładkowy, a także spełnia warunek pozostawania ostatnio w ubezpieczeniu pracowniczym. Ponieważ w dniu zgłoszenia wniosku jest rencistą nie wymaga się udokumentowania ubezpieczenia pracowniczego przez okres co najmniej 6 miesięcy w okresie 24 miesięcy ubezpieczeń społecznych. Wystarczające jest wykazanie, że ostatnim tytułem ubezpieczenia jest ubezpieczenie pracownicze. ZUS przyzna emeryturę od kwietnia 2008 r., tj. od miesiąca zgłoszenia wniosku.

Emerytura dla ubezpieczonego, który ostatnio nie był pracownikiem

Z uprawnień do wcześniejszej emerytury pracowniczej mogą również skorzystać ubezpieczeni, którzy ostatnio nie byli pracownikami i którzy w okresie ostatnich 24 miesięcy podlegania ubezpieczeniom społecznym nie posiadają co najmniej 6 miesięcznego okresu ubezpieczenia pracowniczego.

W przypadku tych ubezpieczonych wymaga się jednak, aby – oprócz ukończenia wieku 60 lat – cały okres wymagany do przyznania wcześniejszej emerytury przebyli w ubezpieczeniu pracowniczym.

Oznacza to więc, iż muszą udowodnić co najmniej 35-letni okres ubezpieczenia pracowniczego lub 25-letni okres tego ubezpieczenia, jeśli są uznani (orzeczeniem lekarza orzecznika/komisji lekarskiej ZUS) za całkowicie niezdolnych do pracy.

Przykład: 63-letni mężczyzna mający ustalone prawo do świadczenia przedemerytalnego, posiadający ponad 43-letni okres składkowy i nieskładkowy, w czerwcu 2008 r. składa wniosek o emeryturę. W okresie pobierania świadczenia przedemerytalnego, mężczyzna ten prowadził przez 3 lata pozarolniczą działalność. Podlegał obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym. Z dokumentów znajdujących się w aktach sprawy wynika, że zainteresowany przez 35 lat był zatrudniony w ramach stosunku pracy, przez 3 lata prowadził pozarolniczą działalność oraz przez 5 lat studiował. W okresie zatrudnienia w ramach ubezpieczenia pracowniczego przez pół roku w okresie po 14 listopada 1991 r. przebywał na zasiłku chorobowym. Organ rentowy przyzna emeryturę na podstawie art.29 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, pomimo tego, że ostatnim tytułem ubezpieczeń społecznych było ubezpieczenie z tytułu prowadzonej działalności. Mężczyzna ten posiada bowiem 35-letni okres składkowy i nieskładkowy i jest to okres ubezpieczenia pracowniczego. Okres pobierania zasiłków chorobowych w trakcie trwania stosunku pracy uwzględnia się przy ustalaniu 35-letniego okresu ubezpieczenia pracowniczego.

Przykład: W maju 2008 r. wniosek o emeryturę składa 63-letni rencista, który jest uprawniony do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Do wniosku o rentę zainteresowany przedłożył dokumenty potwierdzające 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 24 lata ubezpieczenia pracowniczego. Bezpośrednio przed przyznaniem renty ubezpieczony był zatrudniony przez 1 rok w ramach umowy-zlecenia, a przedtem przez 6 lat prowadził pozarolniczą działalność. W okresie pobieranej renty wykonywał pracę przez 2 lata na podstawie umowy o pracę w wymiarze ½ etatu, a ostatnio przed zgłoszeniem wniosku, w 2007 r. wykonywał prace w ramach umowy-zlecenia (zawarł cztery krótkie umowy-zlecenia, nie przekraczające 10 dni jedna). Z tytułu umów-zleceń objęty był obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi. Rencista spełnia warunki do przyznania emerytury na podstawie art.29 ust.2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, pomimo tego, że ostatnio nie pozostawał w ubezpieczeniu pracowniczym. W przypadku ubezpieczonego warunek ten nie jest wymagany, ponieważ zainteresowany posiada 25 lat ubezpieczenia pracowniczego (24 lata ubezpieczenia pracowniczego przed przyznaniem renty i 2 lata tego ubezpieczenia w okresie pobieranej renty).

Od kiedy ZUS przyzna wcześniejszą emeryturę

Przy ustaleniu daty, od której ZUS przyzna wcześniejszą emeryturę pracowniczą decyduje:

1) data wejścia w życie ustawy zmieniającej (w przypadku mężczyzn z 35-letnim stażem pracy),
2) data zgłoszenia wniosku o emeryturę,
3) data spełnienia wymaganych warunków.

Pierwszym kryterium decydującym o możliwości przyznania wcześniejszej emerytury pracowniczej jest data wejścia w życie ustawy zmieniającej. Jak już wyżej wskazano znowelizowany przepis art. 29 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wszedł z życie z dniem 8 maja 2008 r. Oznacza to zatem, że emerytura może być przyznana najwcześniej od tej daty.
Począwszy od tego dnia ZUS przyzna świadczenia tym ubezpieczonym, którzy wniosek o emeryturę złożyli w maju, albo nawet wcześniej np. w kwietniu – ile wcześniej nie została wydana decyzja odmawiająca prawa do emerytury z uwagi na brak podstawy prawnej do jej przyznania.

Przykład: W dniu 24 kwietnia 2008 r. wniosek o emeryturę zgłosił 63-letni mężczyzna, legitymujący się 42-letnim stażem ubezpieczeniowym, w tym 37-letnim okresem zatrudnienia w ramach stosunku pracy. Przed wejściem w życie ustawy zmieniającej ZUS nie wydał decyzji w sprawie emerytury. Decyzja przyznająca emeryturę została wydana w dniu 15 maja 2008 r., a świadczenie przyznano od dnia 8 maja 2008 r., tj. od wejścia w życie ustawy z dnia 28 marca 2008 r.

Ci ubezpieczeni, którzy otrzymali już decyzję odmawiającą przyznania emerytury z uwagi na brak podstawy prawnej, a decyzja jest prawomocna – będą musieli ponowić wniosek o przyznanie emerytury.
Przypominamy, że emerytura jest świadczeniem przyznawanym na wniosek, a zmiana stanu prawnego nie stanowi podstawy do wznowienia przez ZUS postępowania w sprawach zakończonych prawomocną decyzją.

Przykład: W grudniu 2007 r. wniosek o wcześniejszą emeryturę pracowniczą zgłosił 61-letni pracownik. W piśmie załączonym do wniosku domagał się przyznania tej emerytury, a jako podstawę dla pozytywnego załatwienia sprawy powołał się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 października 2007 r. Wnioskodawca udowodnił 44-letni staż ubezpieczeniowy, przy czym od 22 lat jest nieprzerwanie zatrudniony w tej samej firmie ZUS odmówił przyznania emerytury z uwagi na to, że obowiązujące przepisy ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie przewidywały (w dacie wydawania decyzji) możliwości przyznania żądanej emerytury. Wnioskodawca nie spełniał także warunków do żadnego innego świadczenia. Zainteresowany odwołał się od decyzji organu rentowego do okręgowego sądu pracy, który oddalił odwołanie, tym samym więc zatwierdził decyzję organu rentowego. Zainteresowany wniósł apelację od wyroku sądu. Również Sąd Apelacyjny potwierdził brak podstaw do przyznania emerytury i oddalił apelację. Decyzja ZUS odmawiająca prawa do emerytury stała się więc prawomocna.
W celu uzyskania emerytury ubezpieczony musi zgłosić ponowny wniosek. Po jego rozpatrzeniu ZUS przyzna emeryturę, nie wcześniej jednak niż od dnia wejścia w życie ustawy zmieniającej, tj. od 8 maja 2008 r., o ile wniosek o to świadczenie zostanie zgłoszony nie później niż 31 maja 2008 r.

W tych sprawach, w których ZUS odmówił przyznania emerytury z uwagi na brak podstawy prawnej, a w których toczy się postępowanie przed sądem (okręgowym lub apelacyjnym) – emerytura zostanie przyznana od daty wskazanej w wyroku, a jeśli sąd odmówi przyznania emerytury – konieczne będzie złożenie kolejnego wniosku o to świadczenie.
Wyłącznie na podstawie nowego wniosku rozpatrzeniu podlegają również uprawnienia do emerytury tych ubezpieczonych, którzy wycofali z sądów odwołania od decyzji organu rentowego odmawiającej przyznania emerytury lub apelację od wyroku sądu, zatwierdzającego decyzję odmowną organu rentowego.

Jak wyżej wskazano wcześniejsza emerytura pracownicza może być przyznana najwcześniej od dnia 8 maja 2008 r. Nie należy jednak zapominać, że prawo do tej emerytury przysługuje najwcześniej od pierwszego dnia miesiąca, w którym zostanie zgłoszony wniosek o świadczenie.

Przykład: W dniu 6 czerwca 2008 r. wniosek o wcześniejszą emeryturę złożył 64-letni mężczyzna, legitymujący się 46-letnim stażem ubezpieczeniowym, w tym przez ostatnie 27 lat wykonuje pracę na podstawie umowy o pracę. Pracownik zgłosił wniosek o emeryturę po wyroku Trybunału Konstytucyjnego, jednak decyzją z dnia 7 lutego 2008 r. ZUS odmówił mu przyznania emerytury z uwagi na brak podstawy prawnej oraz niespełnienie warunków do emerytury przewidzianej w innych przepisach ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Zainteresowany nie odwoływał się od decyzji, a zatem jest ona prawomocna.
Po rozpatrzeniu wniosku z dnia 6 czerwca 2008 r. ZUS przyzna świadczenie od dnia 1 czerwca 2008 r., tj. od miesiąca, w którym został zgłoszony wniosek. Brak jest podstaw prawnych do przyznania świadczenia od dnia wejścia w życie ustawy zmieniającej.

Ostatnia już okoliczność, jaka decyduje o możliwości przyznania świadczenia od określonej daty, to data spełnienia warunków wymaganych do przyznania omawianej emerytury.

Przykład: W dniu 12 maja 2008 r. wniosek o emeryturę złożył 62-letni ubezpieczony. Na dzień zgłoszenia wniosku udowodnił 34 lata i 9 miesięcy okresów składkowych oraz 2 miesiące okresów nieskładkowych. Wnioskodawca jest nadal zatrudniony w ramach stosunku pracy, a umowę o prace zamierza rozwiązać z dniem 31 lipca 2008 r. Na dzień zgłoszenia wniosku o emeryturę ubezpieczony nie posiada wymaganego, 35-letniego stażu ubezpieczeniowego. ZUS przyzna mu emeryturę najwcześniej od dnia, w którym osiągnie on wskazany okres.

W podsumowaniu należy zatem stwierdzić, że ZUS przyzna wcześniejszą emeryturę pracowniczą mężczyźnie urodzonemu przed 1 stycznia 1949 r., który ukończył 60 lat i udowodnił 35 letni staż najwcześniej od dnia 8 maja 2008 r., nie wcześniej jednak niż od pierwszego dnia miesiąca, w którym zostanie zgłoszony wniosek i nie wcześniej niż od dnia, w którym zostaną spełnione warunki wymagane do jej przyznania.